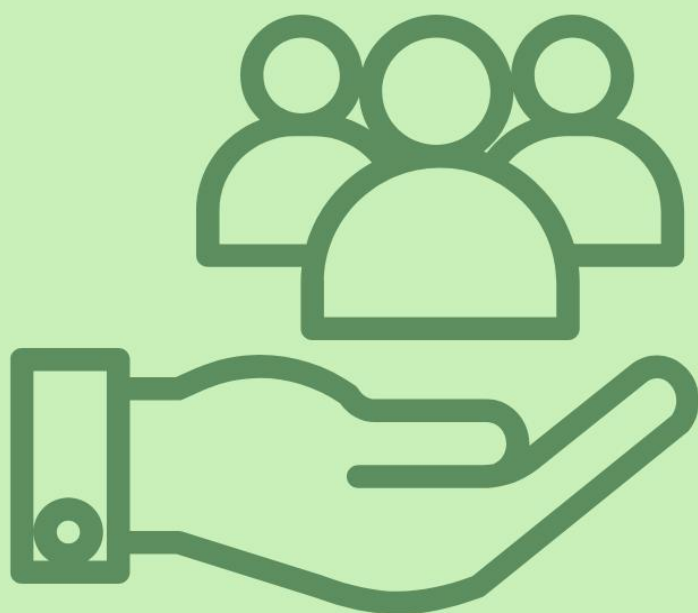
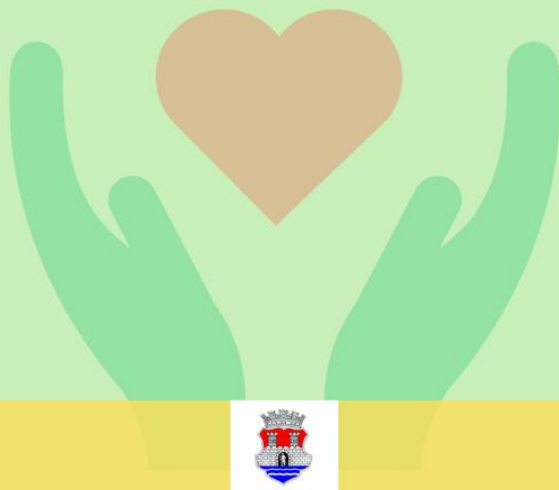

PRIRUČNIK ZA PRUŽANJE BESPLATNE PRAVNE PODRŠKE

**Urednik i autor:
Nela Savić**

**Autori:
Jelica Milosavljević
Kata Vuletić**

Priručnik izdat u okviru
projekta: "Zajedno do održivih
usluga u lokalnoj zajednici-
Besplatna pravna podrška za
vulnerabilne grupe"

PRIRUČNIK ZA PRUŽANJE BESPLATNE PRAVNE PODRŠKE

Izdavač:

Udruženje građana “Međunarodni poslovni institut za
Pregovaranje i medijaciju - IBINAM”
Bul. Zorana Đinđića 115
11070 Novi Beograd
www.posrednik.org

Urednik i autor:

Nela Savić

Koautori:

Jelica Milosavljević
Kata Vuletić

Dizajn:

Nela Savić

Format:

Online priručnik - PDF

Izdato:

Decembar, 2024.

ISBN-978-86-907410-0-7

“Priručnik za pružanje besplatne pravne podrške” rezultat je projekta “Zajedno do održivih usluga u lokalnoj zajednici - BESPLATNA PRAVNA PODRŠKA ZA VULNERABILNE GRUPE” koji je realizovalo Udruženje građana “Volonteri Kačarevo” iz Kačareva uz podršku GU Pančevo, u toku 2024. godine. Saradnici na projektu UG “Ibinam” i UG “Medijatori Kruševca”.

Mišljenja i stavovi u ovom dokumentu ne odražavaju nužno stavove i politike GU Pančevo.

UVOD

Uvod započinjemo rečenicom iz Izveštaja Ministarstva pravde (*Redovan godišnji izveštaj o nadzoru nad sprovođenjem Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći*) objavljenom 2024. u kojoj se lako mogu nazreti razlozi objavljivanja ovog priručnika, a sa ciljem informisanja stručne javnosti:

“Analiza dostavljenih redovnih godišnjih izveštaja potvrđuje da većina jedinica lokalnih samouprava i gradskih opština još uvek ne vodi urednu evidenciju o pruženoj besplatnoj pravnoj podršci. Većina JLS dostavila je nepotpune podatke o broju zahteva za besplatnu pravnu podršku u vidu podrške javnog beležnika ili posrednika u rešavanju sporova.”

A kako bi drugačije i bilo, s obzirom na to da ni besplatna pravna pomoć nije zaživela u potpunosti, a besplatna pravna podrška je potpuna nepoznanica kako za stručnu javnost, tako i za stranke u postupku. Mnoge jedinice lokalne samouprave nisu sprovele obavezu koju im je Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći nametnuo, uspostavljanje pružanja usluge besplatne pravne pomoći, ili su istu uspostavile ali se ne koristi na zadovoljavajući način, ili nisu opredelile sredstva u budžetu, kako za pružanje besplatne pravne pomoći, tako i za besplatnu pravnu podršku, iako su u obavezi da to učine. Tek mali broj, zanemarljivo mali broj opštinskih uprava je organizovao **pružanje besplatne pravne podrške**, mahom zahvaljujući neformalnim ili formalnim grupama građana, te pojedincima koji se bore za ljudska prava, naročito za prava vulnerabilnih grupa. **Logično je da jedinice lokalnih samouprava ne mogu voditi evidenciju o nečemu što ne postoji, nije implementirano, ne živi, te stoga ne mogu ni dostaviti izveštaj Ministarstvu pravde o pruženoj besplatnoj pravnoj podršci.**

Jedno od osnovnih ljudskih prava predstavlja jednak pristup pravdi, te mogućnost ostvarivanja ljudskih prava. Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, koji se primenjuje od 2019. godine, ni nakon 5 punih godina, otkad je na snazi, nije zaživio i ne primenjuje se na način na koji bi trebalo. Mada donošenje samog Zakona predstavlja pomak kada govorimo o jednakom pristupu pravdi i ostvarivanju ljudskih prava, naročito za ranjive kategorije društva, koje su ovim zakonom dobile mogućnost da ostvare svoja prava putem besplatne pravne pomoći i podrške, dešava se da zbog nedovoljno informisanosti, nepoznavanja i nejasnoća u procedurama, neprepoznavanja uloge svih u procesu pružanja besplatne pravne pomoći i podrške, odsustvo volje jedinica lokalnih samouprava da Zakon u potpunosti primenjuju, zapravo, **vulnerabilne kategorije društva opet ostaju bez mogućnosti ostvarivanja svojih prava.**

Osim što Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći omogućava ranjivim kategorijama društva da ostvare svoja prava, Zakon predstavlja i sredstvo kojim se sprečava šteta od povrede ljudskih prava. Nije dovoljno samo omogućiti prava samo “na papiru” u formi propisa koji obezbeđuju ostvarivanje ljudskih prava, već je neophodno omogućiti praktičnu primenu u praksi.

Ovaj priručnik je upravo nastao iz potrebe da se pokaže da se potpunom i pravilnom primenom Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći uz socijalnu koheziju svih entiteta u jedinici lokalne samouprave prava vulnerabilnih grupa mogu efikasnije ostvariti.

Kada govorimo o kategorijama društva koja su u stanju socijalne potrebe (a to su najčešće neuke stranke kojima je naša pomoć neophodna, ne samo o mogućnosti i načinima ostvarivanja prava, već i pomoći prilikom popunjavanja zahteva za besplatnu pravnu pomoć ili podršku) u praksi je primećeno da kod zahteva za ostvarivanje prava na *Novčanu socijalnu pomoć*, zbog neprihvatljive procedure za stranke, iste ostaju bez ostvarenja svog prava.

Najbolji primer iz prakse jeste primena **člana 84 Zakona o socijalnoj zaštiti** po kom je stranka u obavezi da pored zahteva za utvrđivanje prava na novčanu socijalnu pomoć, dostavi i pravosnažnu sudsku odluku o izdržavanju od srodnika, odnosno sudsko poravnanje zaključeno sa srodnikom. Praktično to znači da starije radno nesposobno lice u stanju socijalne potrebe bi trebalo da tuži svoju decu za izdržavanje. Za starije ljude to predstavlja sramotu i poniženje, te, kako i same stranke navode, predstavlja postupak koji im je "ispod časti", zbog čega su odustajali od zahteva. Ova situacija podseća na basnu "*Lisica i Ždra*" (doneli smo Zakon o socijalnoj zaštiti, ali prava možete samo na ovaj način ostvariti, pa izvolite. Način koji je strankama u postupku neprihvatljiv, da tuže svoje srodnike kako bi im država omogućila da ostvare svoja prava.).

Centru za socijalni rad je neophodna isprava koja ima snagu izvršne isprave kako bi mogao da nastavi postupanje po predmetu.

Uvođenjem nove institucije kroz Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći a to je **besplatna pravna PODRŠKA**, omogućuje se jednostavniji i **humaniji** pristup ostvarivanju prava vulnerabilnih grupa. Besplatna pravna podrška podrazumeva pored pružanja pravne informacije, pomoći u popunjavanju zahteva, sastavljanja javnobeležničke isprave i posredovanje (mirno rešavanje sporova - **medijaciju**), što strankama koje ne žele ili ne mogu da idu na sud omogućava da svoja prava ostvare putem posredovanja.

Za zaposlene u Centru za socijalni rad je dovoljno da imaju izvršnu ispravu, a *Sporazum* postignut u medijaciji overen kod javnog beležnika ima snagu izvršne isprave. Ova mogućnost zaposlenima u sistemu socijalne zaštite, u jedinicama lokalne samouprave, kao i udruženjima građana i javnim beležnicima je nepoznata, samim tim se i ne koristi u praksi, iako je Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći već 5 punih godina na snazi. Ne samo da je primena Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći nedovoljna, već i primena Zakona o posredovanju u rešavanju sporova, koji je na snazi od 2014. godine, te se neki prvi put susreću sa pojmom medijacije.

Ovaj priručnik je prvi priručnik o besplatnoj pravnoj podršci sa akcentom na predmete *Utuzivanje korisnika radi ostvarenja prava na socijalnu pomoć* kroz institut besplatne pravne podrške odnosno medijacije, zbog čega smo jedno poglavlje posvetili i medijaciji za one koji se prvi put susreću sa ovim pojmom.

"Priručnik za pružanje besplatne pravne podrške" nastao je kao jedna od aktivnosti u okviru projekta: "Zajedno do održivih usluga u lokalnoj zajednici - **Besplatna pravna podrška za vulnerabilne grupe**", koji je realizovao UG "Volonteri Kačarevo", a sam projekta nastao je iz potrebe da se vulnerabilnim grupama, na njima prihvatljiv a zakonom moguć način, obezbedi ostvarenje prava.

Sam uvod počeli smo rečenicom iz Izveštaja Ministarstva pravde, koji za nas (autore priručnika) nije iznenađenje, jer u praksi stručna javnost ne zna kako da sprovede besplatnu pravnu podršku, zbog čega je bilo neophodno kroz projekat informisati i edukovati stručnu javnost. Dobra vest je da je Gradska uprava Pančeva prepoznala važnost teme ovog projekta, te implementaciju istog finansijski podržala, čime je iskazala volju za unapređenje i podizanje kapaciteta svih socijalnih entiteta, kako bi vulnerabilnim grupama pristup pravdi bio dostupniji.

Dobra vest je i da je UG "Volonteri Kačarevo" imalo saradnike koji su mogli preneti pozitivna iskustva iz svoje opštine UG "Medijator Kruševca" iz Kruševca, kako bi mogli u Centru za socijalni rad, Gradskoj upravi implementirati jednu "novu a staru" održivu uslugu na najbrži i jednostavniji način.

Orživost usluge se ogleda u tome da sa što manje resursa postignemo što bolje rezultate. Primena medijacije u svim postupcima, naročito u porodičnim sporovima štedi sve resurse svima u procesu pružanja neke od socijalnih usluga.

Nadamo se da će ovaj priručnik biti samo jedan u nizu publikacija u budućnosti koji će pomoći pre svega zaposlenima u JLS, službi za pružanje besplatne pravne pomoći i podrške, kao i civilnim organizacijama, posrednicima, javnim beležnicima, a pre svega zaposlenima u sistemu socijalne zaštite, te da će pomoći mnogim jedinicama lokalne samouprave, zaposlenima u sistemu socijalne zaštite da prepoznaju benefite koje, kako za njihov posao tako i za same korisnike nosi pravilna i potpuna primena Zakona o BPP, te implementacija besplatne pravne podrške.

SADRŽAJ

I. BESPLATNA PRAVNA PODRŠKA	1
Pravni osnov (Zakon o BPP)	1
Besplatna pravna pomoć i podrška	1
Besplatna pravna podrška	1
Korisici BPP	1
Pružaoци besplatne pravne pomoći i podrške	2
II. MEDIJACIJA	3
Pojam i pravni okvir	3
Prednosti medijacije u odnosu na sudski postupak	3
Medijator	5
Primena medijacije	5
Sporovi pogodni za rešavanje u postupku medijacije:	6
Medijacija u centru za socijalni rad i sistemima socijalne zaštite	6
III. ULOGA UKLJUČENIH U PROCES PRUŽANJA BESPLATNE PRAVNE PODRŠKE	8
Uputstvo za zaposlene u centrima za socijalni rad	8
Prepoznavanje predmeta pogodnih za BP podršku	8
Upućivanje	9
Postupanje po sporazumu postignutom u medijaciji (o medijaciji više u odeljku II)	9
Uputstvo za načelnika gradske i opštinske uprave	10
Formiranje <i>Zajedničke službe besplatne pravne podrške</i>	12
Postupanje po zahtevu stranke u slučaju traženja besplatne pravne podrške	12
Uputstvo za pružaoce besplatne pravne podrške	13
Uloga medijatora	14
Uloga civilnih organizacija i pravnih fakulteta	15
Uloga javnih beležnika	16
Evidencija pružalaca besplatne pravne podrške	17
IV. ZAKLJUČAK	17
V. ZAKONI I PRAVILNICI:	18

I. BESPLATNA PRAVNA PODRŠKA

✧ Pravni osnov (Zakon o BPP)

Zakon o Besplatnoj pravnoj pomoći (BPP) objavljen je u Službenom glasniku br.87/2018 od 13.11.2018. godine. Primena istog je započela 01.10.2019.god. a prema Izveštaju Ministarstva pravde usvojena su i sva podzakonska akta predviđena zakonom (od 31. marta 2020. godine) neophodna za njegovu punu implementaciju. Donošenjem ovog Zakona i samom njegovom primenom uveden je jedan humaniji pristup primeni prava. Ovim zakonom omogućeno je svim građanima Srbije da i oni, kao i ostali stanovnici država u regionu koji su slabijeg materijalnog stanja, mogu svoju pravnu zaštitu da ostvare pred pravosudnim i upravnim organima bez novčane nadoknade. Pravne okvire, zakone, uredbe i podzakonske akte u vezi sa pružanjem besplatne pravne pomoći i podrške možete pronaći u odeljku *Dodatak* na kraju priručnika.

✧ Besplatna pravna pomoć i podrška

Ono što je novina je da ovaj zakon prvi put prepoznaje i posrednike-medijatore kao pružaoce usluga besplatne pravne podrške.

Besplatna pravna pomoć se ogleda se u vidu pružanja pravnih saveta, sastavljanje podnesaka (sastavljanje tužbe, zahteva, predloga, molbe, pritužbe, prigovora, podnesaka, žalbe i drugog pravnog sredstva), zastupanja i odbrane i kroz **besplatnu pravnu podršku**. Pored navedenog, Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći pruža mogućnost da građani rešavanje, konkretne pravne stvari pred sudom, drugim državnim organom ili organom javne vlasti ostvare i u **postupku mirnog rešavanja spora - medijaciji**.

✧ Besplatna pravna podrška

Besplatna pravna podrška sastoji se od pružanja opšte pravne informacije, popunjavanja formulara, sastavljanja javnobeležničke isprave i posredovanja u rešavanju sporova.

- ✓ **Opšta pravna informacija** – informacija o uređenju neke pravne oblasti, pravnom položaju korisnika u konkretnoj pravnoj stvari, subjektu i načinu odlučivanja o pojedinačnom pravu, obavezi ili interesu zasnovanom na zakonu, pred sudom ili drugim državnim organom odnosno organom javne vlasti, o pravilima i o visini troškova postupka koji se ne odnose na postupak pred sudom u konkretnoj pravnoj stvari, mogućnosti mirnog rešenja spora, načinu izvršenja odluke, o razlozima i uslovima za pokretanje upravnog postupka i postupka koji se pokreće ustavnom žalbom i o uslovima i postupku ostvarivanja prava na besplatnu pravnu podršku.
- ✓ **Popunjavanje formulara** – pomoć u unošenju podataka o korisniku, koje popunjava pružalac, a potpisuje korisnik.
- ✓ **Posredovanje u rešavanju sporova** – svaka radnja koju, prema zakonu kojim se uređuje posredovanje u rešavanju sporova, preduzima posrednik (medijator).
- ✓ **Sastavljanje javnobeležničke isprave** – sastavljanje javnobeležničkih zapisa i javnobeležničkih zapisnika.

✧ Korisici BPP

Besplatna pravna pomoć može da se pruži, ako podnosilac zahteva na ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć i podršku:

- 1) ispunjava uslove da bude korisnik prava na novčanu socijalnu pomoć ili korisnik prava na dečiji dodatak kao i članovima njegove porodice odnosno zajedničkog domaćinstva, čiji je krug određen ovim zakonima;
- 2) ne ispunjava uslove da bude korisnik prava na novčanu socijalnu pomoć ili na dečiji dodatak, ali bi zbog plaćanja pravne pomoći iz sopstvenih prihoda u konkretnoj pravnoj stvari bilo dovedeno u situaciju materijalne nemoći, odnosno bi tada ispunilo uslove da postane korisnik prava na novčanu socijalnu pomoć ili na dečiji dodatak.

Pravo na BPP može imati i:

- dete o čijem se pravu, obavezi ili interesu zasnovanom na zakonu odlučuje u postupku pred sudom, drugim državnim organom odnosno organom javne vlasti;
- lice prema kome se izvršava mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi ili zaštitna mera obaveznog psihijatrijskog lečenja;
- lice prema kome se vodi postupak delimičnog ili potpunog lišenja ili vraćanja poslovne sposobnosti;
- lice koje ostvaruje pravnu zaštitu od nasilja u porodici;
- lice koje ostvaruje pravnu zaštitu od torture, nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja ili trgovine ljudima;
- lice koje traži azil u Republici Srbiji; izbeglici,
- lice pod supsidijarnom zaštitom ili interno raseljeno lice;
- osobi sa invaliditetom;
- dete koje je zaštićeno uslugom smeštaja u sistemu socijalne zaštite;
- deca i mladi kojima je prestala usluga socijalnog smeštaja do navršene 26 godine života;
- odrasla i stara lica koja su bez sopstvenog pristanka smeštena u ustanovu socijalne zaštite;
- lice koje ostvaruje pravo na utvrđivanje vremena i mesta rođenja saglasno zakonu kojim se uređuje vanparnični postupak;
- lice koje je pogođeno postupkom prinudnog iseljenja i preseljenja u skladu sa zakonom kojim se uređuje stanovanje.

✧ Pružaoci besplatne pravne pomoći i podrške

Besplatnu pravnu pomoć pružaju advokati i službe pravne pomoći u jedinicama lokalne samouprave/gradske opštine, udruženja i zajedničke službe besplatne pomoći.

Pružaoци besplatne pravne podrške jesu javni beležnici, posrednici (medijatori), pravni fakulteti, udruženja, lica koja pružaju besplatnu pravnu podršku u službi za pravnu pomoć jedinice lokalne samouprave i advokati.

Svi pružaoci moraju biti na listi pružalaca, odnosno upisani u Registar pružalaca besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške Ministarstva pravde RS: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/26350/registar-pruzalaca-besplatne-pravne-pomoci-i-besplatne-pravne-podrske.php>

Važna napomena je da se advokati moraju opredeliti za vrstu usluge koju pružaju. Ukoliko se nalaze u Registru pružalaca besplatne pravne pomoći Ministarstva pravde RS, ne mogu pružati usluge besplatne pravne podrške i obrnuto. Dakle ili će biti upisani na listi pružalaca besplatne pravne pomoći ili na listi pružalaca besplatne pravne podrške.

Da bi udruženje moglo da se upiše u jedan registar neophodno je da po zakonu ima u svom članstvu pravnika. Ukoliko ima samo medijatora, koji nije pravnik, udruženje neće moći da ostvari pravo na upis u Registar pružalaca besplatne pravne podrške.

Svi posrednici (medijatori) da bi bili na spisku pružalaca besplatne pravne podrške moraju imati važeću licencu. Ovaj priručnik akcenat stavlja na pružanje besplatne pravne podrške koja se ogleda u posredovanju (medijaciji), a na osnovu Zakona o posredovanju u mirnom rešavanju sporova i članu 11 Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. Šta je medijacija?

II. MEDIJACIJA

„Obeshrabrite parničenje. Ubedite susede da postignu kompromis kad god je moguće. Objasnite im da je pobjednik na papiru zapravo gubitnik u stvarnosti, imajući u vidu sudske troškove i izgubljeno vreme“

Abraham Linkoln, 1850. godina

Slika 1.

✧ Pojam i pravni okvir

Medijacija je proces mirnog, vansudskog, konstruktivnog rešavanja sukoba dve ili više strana uz pomoć treće neutralne, nepristrasne strane – **medijatora**.

Medijacija (posredovanje u rešavanju sporova) je jedan od alternativnih metoda za mirno rešenje spora čija primena omogućava da strane u sporu na konstruktivan i prijateljski način, uz učešće treće neutralne strane – medijatora (posrednika, jednog ili više), sporazumno reše međusobni konflikt i time dođu do rešenja koje je prihvatljivo za obe/sve strane u sporu.

Za one koji se prvi put susreću sa pojmom medijacije neophodno je reći da ima veoma široku primenu i da je medijacija neformalan postupak u odnosu na sud, dobrovoljan, brži, efikasniji, poverljiviji, jeftiniji i **humaniji proces** u odnosu na druge procese rešavanja sukoba, kao što je npr. sudski proces ili arbitraža. **Zakon o posredovanju u rešavanju sporova iz 2014. godine** u članu 2. definiše pojam posredovanja, tako što određuje da je to postupak, bez obzira na naziv, u kojem strane dobrovoljno nastoje da sporni odnos reše putem pregovaranja, uz pomoć jednog ili više posrednika, koji stranama pomaže da postignu sporazum. Na osnovu istog zakona, medijacija mora da se završi u roku od 60 dana, dok sud može trajati i po nekoliko godina.

✧ Prednosti medijacije u odnosu na sudski postupak

- **Brzina rešavanja spora:** po Zakonu medijacija je hitan postupak i ne može trajati duže od 60 dana.
- **Cena:** troškovi u postupku medijacije su daleko niži u odnosu na sudske troškove. Za razliku od suda, znate koliko će vas rešavanje spora u medijaciji koštati.
- **Efikasnost:** Učesnici imaju kontrolu nad tokom i ishodom postupka.
- **Poverljivost:** Za razliku od suda koji je javni postupak, medijacija je poverljiv, te sve informacije, dokumenta i sl. obelodanjeni u postupku medijacije ne smeju biti izneti van postupka medijacije, trećim licima.
- **Dobrovoljnost:** Strane u sporu dobrovoljno pristaju na medijacijski postupak, samostalno biraju medijatora, same odlučuju o vremenu i mestu održavanja medijacije, kao i o drugim stvarima, a najbitnije je da same odlučuju o ishodu, odnosno zaključenju sporazuma.
- **Ravnopravnost:** medijator je dužan da u postupku medijacije strankama obezbedi ravnopravan položaj
- **Očuvanje odnosa:** medijacija pomaže stranama u sukobu da razumeju i poprave narušene odnose, te se često dešava da iste nastave i unaprede.

Na sajtu **Ministarstva pravde RS** u sekciji o medijaciji stoje sledeće razlike između sudskog i medijacijskog postupka:

SUDSKI POSTUPAK	MEDIJACIJA
1. Formalan postupak	1. Manje formalan postupak, fleksibilan, u neformalnoj, prijatnoj atmosferi
2. Za tuženog prinudan postupak	2. Dobrovoljan postupak
3. Po pravilu javan postupak	3. Privatan i poverljiv postupak (po pravilu isključena javnost)
4. Izvode se dokazi	4. Pregovara se
5. Fokusira se na tačke u vezi sa kojima se stranke ne slažu	5. Fokusira se na tačke u vezi sa kojima se stranke slažu
6. Utvrđuje se pravo	6. Utvrđuju se interesi stranaka i traži se najbolje rešenje
7. Sudija upravlja postupkom	7. Strane upravljaju postupkom, u dogovoru sa medijatorom
8. Sudija donosi odluku	8. Strane donose odluku
9. Donosi se presuda	10. Zaključuje se sporazum
11. Dugotrajan (nepredvidivo)	10. Brz i hitan postupak
11.(Nepredvidivo) skup postupak	11. Jeftin postupak
12. Neizvesnost	12. Strane odlučuju i preciziraju sporazum
13. Jedna ili obe strane mogu ostati nezadovoljne	13. Rešenje je obostrano prihvatljivo
14. Lične vrednosti, kultura, običaji i tradicija se zanemaruju a utvrđuje se pravo	14. Poštuju se lične vrednosti, kultura, običaji i tradicija
15. Međusobni odnosi se obično pogoršavaju	15. Odnosi postaju bolji ili ostaju isti
16. Žalba po pravilu odlaže izvršenje	16. Sporazum može odmah imati svojstvo izvršne isprave, kao pravosnažna sudska odluka
17. Parnični postupak je po pravilu praćen i postupkom prinudnog izvršenja, tj. dodatnim odlaganjem i troškovima suda i izvršitelja	17. Nakon postizanja sporazuma, strane po pravilu dobrovoljno izvrše sporazum
18. Može da bude vođen od strane drugog, ovlašćenog, lica	18. Neposredan – lično prisustvo je obavezno

Tabela 1. Prednosti medijacije u odnosu na sud

A sad se ponovo vratite na tabelu i pažljivo, još jednom, uporedite razlike između sudskog i medijacijskog postupka.

Prednosti medijacije nad sudskim procesom su **višestruke**. Medijacija je **neformalan** postupak na koji obe strane u sukobu dolaze **dobrovoljno**. Umesto suvoparnih činjenica, utvrđuju se suštinske potrebe i interesi sukobljenih strana. Umesto presude koju donosi

treće lice, strane postižu, obostrano prihvatljiv, sporazum u daleko kraćem roku od vremena trajanja sudskog procesa. Ovo uveliko smanjuje troškove samog procesa. Neretko u sudskom procesu se dogodi da nijedna strana ne bude zadovoljna presudom, dok se u **procesu medijacije postiže sporazum na obostrano zadovoljstvo**.

Medijacija polazi od pretpostavke da se konflikt efikasnije rešava ukoliko se **naglasak u procesu stavi na interese svake sukobljene strane**, dok se u sudskom procesu koriste mehanizmi moći i poštovanja prava. U toku procesa medijacije, medijatoru postanu jasni suštinski razlozi nastanka konflikta i on tada može efikasno proces da usmeri sa zahteva tipa "ja tako hoću" na polje stvarnih potreba – "ovo mi je potrebno". Tada je u stanju da proces vodi ka zadovoljavanju nezadovoljenih potreba sukobljenih strana i otkrivanja suštinskog razloga sukoba. Neretko je da tada strane dolaze i do nekoliko načina rešavanja sukoba, te mogu da izaberu onaj koji u najvećoj meri zadovoljava njihove potrebe i interese, na zadovoljstvo svih strana u sporu.

✧ Medijator

Medijator koji učestvuje u postupku medijacije nije ovlašćen da donese odluku o sporu, niti svoju odluku može nametnuti kao obavezujuću stranama koje međusobni spor rešavaju putem medijacije. Ova karakteristika je ključna za razlikovanje medijacije od sudskog postupka u kome se spor rešava donošenjem sudske presude, kao i od arbitraže, tokom koje je arbitar, koga su stranke sporazumno izabrale, ovlašćen da donese meritornu odluku, a koju su strane dužne da izvrše pod pretnjom prinudnog izvršenja.

Dakle, medijator nema ulogu arbitra, ne nameće rešenja, već koristeći posebne tehnike i veštine, pomaže strankama u sporu u pregovorima sa ciljem postizanja sporazuma.

Medijatori su visokoobrazovane osobe, različitih profesija (pravnici, pedagozi, profesori, inženjeri, psiholozi, socijalni radnici, doktori, ekonomisti i drugi) koji imaju završenu osnovnu obuku za medijatore (posrednike) i ispunjavaju sve ostale uslove propisane Zakonom o posredovanju u rešavanju sporova. Prema odredbama Zakona o posredovanju u rešavanju sporova („Službeni glasnik RS”, broj 55/2014), lice koje je dobilo dozvolu za posredovanje u zakonom predviđenom postupku, upisuje se u Registar posrednika. Medijator se dobrovoljno prijavljuje Ministarstvu pravde za upis u Registar pružalaca besplatne pravne podrške.

Medijacija se u Srbiji primenjuje od 2004. godine, kada je donet i prvi Zakon o posredovanju - medijaciji. Danas je na snazi Zakon o posredovanju u rešavanju sporova (ZPRS) iz 2014. godine, dok je novi nacrt zakona u pripremi. Pored svog zakona medijacija ima uporište i u drugim zakonima i zakonskim aktima.

✧ Primena medijacije

Medijacija je alternativni metod rešavanja sporova koji ima veoma široku primenu, te se može koristiti za rešavanja sporova iz različitih oblasti društvenih odnosa. Granice primene medijacije određene su u domaćem pravu objektivno (kauzalno), s obzirom na svojstva pravnog odnosa u kome je spor nastao (medijabilnost *ratione causae*), uz dodatni ograničavajući uslov da zakonom nije predviđena isključiva nadležnost suda, odnosno drugog nadležnog organa (medijabilnost *ratione jurisdictionis*).

Prema ZPRS, posredovanje se primenjuje u spornim odnosima u kojima strane mogu slobodno da raspolazu svojim zahtevima, ako drugim zakonom nije propisana isključiva nadležnost suda ili drugog organa, bez obzira da li se sprovodi pre ili posle pokretanja sudskog ili drugog postupka. Zakonom o posredovanju u rešavanju sporova propisano je

da je posredovanje moguće naročito u imovinsko pravnim sporovima čiji je predmet ispunjenje obaveze na činidbu, drugim imovinsko pravnim sporovima, u porodičnim, privrednim sporovima, upravnim stvarima, sporovima iz oblasti zaštite životne sredine, u potrošačkim sporovima, kao i u svim drugim spornim odnosima, u kojima posredovanje odgovara prirodi spornih odnosa i može da pomogne njihovom razrešenju. Takođe, propisano je i da se posredovanje može sprovesti i u krivičnim i prekršajnim stvarima u pogledu imovinsko pravnog zahteva i zahteva za naknadu štete, kao i u radnim sporovima ako posebnim zakonom nije drugačije propisano. Uprkos ovim ograničenjima, oblast primene metoda medijacije veoma je široka, budući da u svakodnevnom životu najveći broj sporova nastaje u odnosima zasnovanim na načelu autonomije volja. Medijacija nije rezervisana samo za sudske ili „pravne“ poslove. Ona se može koristiti za rešavanje sukoba koji nastaju u okviru porodice, škole, radnog okruženja, drugih odnosa u lokalnoj zajednici, u privrednom sektoru, oblasti zaštite životne sredine, inter-etničkim i među-državnim odnosima itd.

Sporovi pogodni za rešavanje u postupku medijacije:

- ✓ Privredni sporovi
- ✓ Imovinski sporovi
- ✓ Porodični sporovi
- ✓ Sporovi u oblasti osiguranja
- ✓ Medijski sporovi
- ✓ Potrošački sporovi
- ✓ Građanski sporovi
- ✓ Radni sporovi (mobing)
- ✓ Sporovi u oblasti osiguranja
- ✓ Sporovi kod povrede intelektualne svojine
- ✓ Komšijski sporovi
- ✓ Sporovi u oblasti diskriminacije
- ✓ Sporovi u upravno pravnom postupku
- ✓ Vršnjački sporovi
- ✓ Sporovi u oblasti zaštite intelektualne svojine
- ✓ Sporovi u oblasti zaštite životne sredine
- ✓ Međudržavni sporovi
- ✓ Multietnički i drugi sporovi

Slika 2.
Medijacija kao neformalan postupak

✧ Medijacija u centru za socijalni rad i sistemima socijalne zaštite

Tehnike medijacije se uvek mogu primenjivati u bilo kom postupku. Posredovanje-medijaciju mogu vršiti samo medijatori koji se nalaze u Registru posrednika Ministarstva pravde sa važećom licencom. Medijacija se ne odvija u centrima za socijalni rad ni u ustanovama socijalne zaštite ali za svaki pogodan predmet za medijaciju u bilo kojoj vrsti sukoba ili spora, zahtev se može poslati licenciranom medijatoru koji je u obavezi da prema istom postupku u skladu sa Zakonom o posredovanju u mirnom rešavanju sporova, vodi računa o sukobu interesa (ukoliko je medijator zaposlen u Centru za socijalni rad ili ustanovi socijalne zaštite, ne može postupati u predmetu posredovanja ukoliko je na predmetu voditelj slučaja ili neposredno radi sa licem koje je u postupku posredovanja).

Predmeti pogodni za medijaciju u sistemima socijalne zaštite su:
bračni i porodični sporovi, vršnjački sukobi; vaspitni nalozi; posebne obaveze (prema Zakonu o maloletnim učiniocima krivičnih dela), mobing, diskriminacija, poremećeni porodični odnosi...

Sporazum u medijaciji **kroz besplatnu pravnu podršku, a kod utuživanja srodnika za priznavanje prava na novčanu socijalnu pomoć kao izvršna isprava koristi se u centrima za socijalni rad.**

Socijalni radnici bi trebalo da znaju šta je medijacija, kao i u kojim slučajevima se ista može primeniti, kako bi bili u mogućnosti da strankama pruže informacije koje će im omogućiti brže i efikasnije rešavanje problema.

Zaposleni u sistemu socijalne zaštite su prvi kojima se stranke obraćaju i zato predstavljaju prvu i najvažniju kariku u pružanju besplatne pravne podrške. Podizanje kompetencija zaposlenih u sistemu socijalne zaštite bi trebalo da bude prioritet socijalne politike JLS.

Kod ostvarivanja prava na *Novčanu socijalnu pomoć*, kada je neophodno sprovesti proces utuživanja srodnika, socijalni radnik može (poželjnije je i za stranke prihvatljivije i humanije) predložiti da se proces sprovede u postupku medijacije, umesto do sada ustaljene i jedino poznate prakse odlaska na sud.

Nakon postizanja sporazuma u postupku medijacije, isti se overava kod javnog beležnika, čime stiče status **izvršne isprave**, koja je zaposlenima u CSR potrebna kako bi dalje nastavili sa radnjama u postupku po predmetnom zahtevu.

Poznato je da su mnoge stranke koje imaju uslove za ostvarivanja prava na novčanu socijalnu pomoć, **odustajale upravo zato jer nisu htele da idu na sud i tuže srodnike.**

Zakonska mogućnost jeste rešavanje ovakvih predmeta u postupku medijacije što je za stranke u postupku humanije, prihvatljivije i znatno efikasnije. Postupak koji će im omogućiti da ostvare svoja prava na dostojanstven način, jer su mnoge stranke smatrale i smatraju da je sramota, te "ispod časti" tužiti srodnike (naročito kada roditelji treba da tuže decu).

Za ovu, **zakonski predviđenu mogućnost**, zaposleni u sistemu socijalne zaštite ne znaju da postoji, što predstavlja jedan od osnovnih razloga zbog čega Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći nije zaživeo, niti imamo njegovu punu primenu, naročito nemamo primenu besplatne pravne podrške. Samo se u Kruševcu u Centru za socijalni rad predmeti u ovim slučajevima upućuju na besplatnu pravnu podršku, odnosno ovi predmeti se rešavaju u postupku medijacije, što je preko stotinu korisnika, kojima je odlazak na sud bio neprihvatljivi, omogućilo da ostvare svoja prava.

Naravno informisanje i edukacija zaposlenih u sistemu socijalne zaštite, zaposlenih u GU Kruševac, odnosno službi za pružanje besplatne pravne pomoći, javnih beležnika i medijatora bila je neophodna radi potpune primene ovog Zakona, odnosno implementacije usluge pružanja besplatne pravne podrške.

U svim drugim JLS vulnerabilne grupe, kojima je odlazak na sud neprihvatljiv, ostaju bez prava na novčanu socijalnu pomoć, jer se, zbog nepoznavanja procedura, neznanja, nedovoljno informisanosti ova mogućnost ne koristi, zbog čega se može zaključiti da su ugrožena prava vulnerabilnih grupa, te da im se ne omogućava da ostvare, zakonom zagarntovana prava.

Zbog toga je važno da se zaposleni u sistemima socijalne zaštite informišu o zakonskim mogućnostima, o medijaciji, primeni medijacije, kao alatu koji je strankama prihvatljiviji način rešavanja spora, konflikta, sukoba (u odeljku II ovog priručnika više reči o medijaciji).

Važno je istaći da je neophodna socijalna kohezija između svih u procesu pružanja besplatne pravne podrške: ustanova sistema socijalne zaštite, službe za pružanje besplatne pravne pomoći i podrške i pružalaca besplatne pravne podrške (medijatora, javnih beležnika, pravnika, udruženja...).

III. ULOGA UKLJUČENIH U PROCES PRUŽANJA BESPLATNE PRAVNE PODRŠKE

Da bi Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći i podršci zaživeo u potpunosti, a naročito da bismo primenjivali besplatnu pravnu podršku, neophodno je da svi entiteti u postupku pružanja BPP jasno prepoznaju svoju ulogu, odnosno budu osposobljeni da prepoznaju predmete pogodne za besplatnu pravnu podršku te stranke u postupku posavetuju i strankama pruže svrsishodne i blagovremene informacije. Zbog toga je neophodno da se prođu obuke i treninzi namenjeni zaposlenima u sistemu socijalne zaštite, zaposlenima u JLS i pružaocima BPP: medijatori, pravnici, udruženja, javni beležnici idr.

Centar za socijalni rad je svakako prvi entitet kojima se stranke obraćaju, te zaposleni u sistemima socijalne zaštite treba da budu osposobljeni da prepoznaju predmete koji su pogodni za pružanje besplatne pravne pomoći i **podrške**.

✧ Uputstvo za zaposlene u centrima za socijalni rad

Prepoznavanje predmeta pogodnih za BP podršku

Predmeti pogodni za **Besplatnu pravnu podršku (BP podršku)** koji se iz Centara za socijalni rad mogu uputiti na istu su predmeti Utuživanje srodnika pri priznavanje prava za novčanu socijalnu pomoć

- **Zakon o socijalnoj zaštiti čl. 84:**
Podnosilac, odnosno član porodice koji je nesposoban za rad, a ima srodnike sa kojima ne živi u porodici, a koji je prema zakonu kojim se uređuju porodični odnosi u obavezi da učestvuje u njegovom izdržavanju i u mogućnosti je da učestvuje u njegovom izdržavanju, uz zahtev za utvrđivanje prava na novčanu socijalnu pomoć, dužan je da dostavi i pravosnažnu sudsku odluku o izdržavanju od srodnika, odnosno sudsko poravnanje zaključeno sa srodnikom u skladu sa zakonom kojim se uređuju porodični odnosi ili dokaz da je kod nadležnog suda pokrenuo postupak radi utvrđivanja obaveza izdržavanja od srodnika
- **Porodični zakon čl.154**
Maloletno dete ima pravo na izdržavanje od drugih krvnih srodnika u pravoj ushodnoj liniji ako roditelji nisu živi ili nemaju dovoljno sredstava za izdržavanje
- **Porodični zakon čl.156**
Roditelj koji je nesposoban za rad, a nema dovoljno sredstava za izdržavanje, ima pravo na izdržavanje od punoletnog deteta ili drugog krvog srodnika u pravoj nishodnoj liniji, odnosno od maloletnog deteta koje stiče zaradu ili ima prihode od imovine, srazmerno njegovim mogućnostima.

Javno beležnička tarifa

Nagrada za overu potpisa i prepisa ili fotokopije ne plaća se za sledeće akte:

ako se koristi za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite, boračke i invalidske zaštite, odnosno prava u skladu sa propisima kojima se uređuje finansijska podrška porodici sa decom kao i za akte u pokrenutom postupku ostvarivanja prava žrtava porodičnog nasilja

Upućivanje

- Radno nesposobna lica (lica starija od 65 godina, deca i invalidna lica koja su proglašena za radno nesposobe) kada se nađu u stanju socijalne potrebe i kada im je neophodna novčana socijalna pomoć da bi je ostvarili do sada su morali preko suda da tuže srodnike (decu, roditelje...). Zbog sramote i težine postupka, i same činjenice da su morali da tuže rođenu decu, mnogi su odustajali od ovog prava i ako su bili na ivici egzistencije. A oni koji su ipak bili primorani da se obrate sudu i tuže srodnike, neretko su na samom suđenju doživljavali neprijatnosti. Sam ulazak u sud kod ljudi koji su na rubu egzistencije je dodatno opterećenje, kao i činjenica da moraju da tuže decu ili srodnike da bi ih izdržavali.

Uvođenjem člana 11 u Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, odnosno o besplatnoj pravnoj podršci, odlazak na sud u ovakvim situacija se potpuno odbacuje. Na sud moraju da idu samo ljudi čiji su srodnici nedostupni.

U postupku medijacije sporazum koji se postigne ima snagu izvršne isprave, kada se potpisi overe kod javnog beležnika uz obaveznu izjavu dužnika, te je **humanije** sa ovom kategorijom, koja je osetljiva, uraditi medijaciju nego ih poslati na sud.

- Lice koje se nađe u situaciji da je postalo radno nesposobno a predaje zahtev za ostvarivanje prava na *Novčanu socijalnu pomoć* ili je već korisnik, za utuživanje srodnika upućuje se iz Centra za socijalni rad na Službu besplatne pravne pomoći. Ukoliko je neophodno ovom licu se i pomaže da popuni zahtev za ostvarivanje prava na besplatnu pravnu podršku .
- Nakon odobrenja gradskih uprava, sprovodi se postupak posredovanja i Sporazum se overava kod javnog beležnika. Medijaciju rade lica koja su na listi pružalaca besplatne pravne podrške iz grada u kome se odobrava ovo pravo (može se angažovati i najbliži ili uskostručan pružalac besplatne pravne podrške ukoliko nema registrovanih korisnika na teritoriji opštine ili nema dovoljno kapaciteta)
- Kruševac već jedno izvesne vreme sve predmete vezane za utuživanje korisnika, rešava preko besplatne pravne podrške. U period od 2020-2024.god. urađeno je više od 100 predmeta.

Postupanje po sporazumu postignutom u medijaciji

Sporazum o rešavanju spora putem posredovanja iz člana 27. Zakona o posredovanju u rešavanju sporova, imaće snagu izvršne isprave ako su ispunjeni sledeći uslovi:

1) da sadrži izjavu dužnika kojom pristaje da poverilac na osnovu sporazuma o rešavanju spora putem posredovanja, nakon dospelosti potraživanja može pokrenuti postupak prinudnog izvršenja (klauzula izvršnosti);

2) da su potpisi strana i posrednika overeni od strane suda ili javnog beležnika.

Neće se dozvoliti prinudno izvršenje sporazuma o rešavanju spora putem posredovanja ako zaključenje ovog sporazuma nije dozvoljeno, ako je sporazum suprotan javnom poretku, ako sporazum nije pogodan za izvršenje ili je predmet izvršenja nemoguć.

- ❖ U Sporazumu o medijaciji stoji, tj pregovara se o iznosu izdržavanja koji srodnici mogu da ponude licu koje je podnelo zahtev za *Novčanu socijalnu pomoć*
- ❖ Sporazum overen kod javnog beležnika, kao i izveštaj o toku medijacije, medijator dostavlja nadležnom Centru za socijalni rad. Takav Sporazum ima snagu izvršne isprave. **Na osnovu Sporazuma donosi se Rešenje u centru za socijalni rad za priznavanja prava na Novčanu socijalnu pomoć. Rešenjem Centra za socijalni rad se utvrđuje visina iznosa prava na Novčanu**

socijalnu pomoć a iznos se smanjuje za iznos koji je postignut Sporazumom u medijaciji.

✧ Uputstvo za načelnika gradske i opštinske uprave

Na osnovu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći i podršci (ZBPP) državni organi i drugi organi javne vlasti koji odlučuju o pravima, obavezama ili interesima zasnovanim na zakonu, dužni su da organizuju službu besplatne pravne podrške, koja pruža opšte pravne informacije u okviru njihove nadležnosti. Ono što je veoma zanimljivo je da i danas postoje opštine koje nisu osnovale službu za pružanje besplatne pravne pomoći, a koje su bile dužne to da učine u roku od 12 meseci od stupanja Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, a kamoli da su organizovali **službu pružanje besplatne pravne podrške**, što su bile u obavezi učiniti po članu 60 ZBPP: *“Državni organi, organi javne vlasti i jedinice lokalne samouprave iz člana 26. st. 1. i 3. ovog zakona **organizovaće pružanje besplatne pravne podrške**, odnosno obrazovaće **službu pravne pomoći u roku od 12 meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.**”*

ZBPP je stupio na snagu 1. oktobra 2019. godine. Nažalost, ni posle punih 5 godina nemamo zadovoljavajuće rezultate primene ovog zakona. Kao što smo naveli postoji još gradskih uprava koje nisu opredelile sredstva u budžetu, nisu organizovali službu, kancelariju za pružanje besplatne pravne pomoći niti omogućili pružanje besplatne pravne podrške.

Gradske uprave koje imaju službu za pružanje besplatne pravne pomoći, nisu obezbedile uslove za pružanje besplatne pravne podrške, čime se iskazuje nepoštovanje navedenog člana zakona, zbog čega nadležni mogu snositi sankcije: *“Novčanom kaznom od 5.000 do 100.000 dinara kazniće se za prekršaj rukovodilac državnog organa ili organa javne vlasti koji ne organizuje službu besplatne pravne podrške, odnosno rukovodilac jedinice lokalne samouprave koji ne obrazuje službu pravne pomoći (član 26. st. 1. i 3).”* - član 58, stav 4 ZBPP.

Jedina Gradska uprava u Srbiji koja bi mogla da se pohvali sa rezultatima primene ZBPP i usluge pružnja besplatne pravne podrške je GU Kruševac, gde je u periodu od 2020.-2024. na ovaj način rešeno preko 100 predmeta.

U početku nije bilo lako. Neinformisanost ne samo građana, već stručne javnosti, neznanje i nedovoljna motivisanost zaposlenih u sistemu pružanja besplatne pravne pomoći i podrške bili su osnovni razlozi zbog kojih ova usluga nije zaživela. Vremenom, prolazeći kroz različite edukacije, ali i razmenom znanja i iskustva i saradnjom sa civilnim sektorom, kao i međusektorska saradnja i upornošću pojedinaca i udruženja građana (Medijatori Krušavca), deljenjem znanja, polako se počelo sa primenom i došlo do ovih pozitivnih rezultata na koje i UG Medijatori Kruševca i Gradska uprava Kruševca, Centar za socijalni rad u Kruševcu, i svi u sistemu pružanja ove usluge mogu biti ponosni i zadovoljni. Sa jedne strane imamo gradske uprave koje nisu opredelile ni sredstva u budžetu niti osnovale službe za pružanje besplatne pravne pomoći i podrške, a sa druge strane imamo grad u kom se upešno pružaju usluge ne samo besplatne pravne pomoći, već i **besplatne pravne podrške**.

Podaci o licima koji pružaju opšte pravne informacije u državnim organima i drugim organima javne vlasti ne upisuju se u Registar (član 16), a pružanje opštih pravnih informacija (stav 1. ovog člana) finansira se **iz budžeta predviđenog za njihovu redovnu delatnost**.

Jedinica lokalne samouprave dužna je da obrazuje službu pravne pomoći koja pruža besplatnu pravnu pomoć. (član 26. ZBPP)

Dakle, neophodno je da svaka GU:

- ✓ Planira budžet tako da postoje opredeljena sredstva za ovu namenu.

- ✓ Da formira službu za pružanje besplatne pravne pomoći i omogući pružanje besplatne pravne podrške
- ✓ Da informiše građane i obezbedi vidljivost usluge
- ✓ Da odredi ovlašćeno lice koje će da postupa po zahtevima za besplatnu pravnu podršku, vodi evidenciju, postupa po zahtevima za isplatu i refundaciju isplata.
- ✓ Utvrđuje činjenice od značaja za rešavanje po predmetu

Zahtev za odobravanje besplatne pravne pomoći podnosi se organu opštinske uprave pismeno ili usmeno na zapisnik ili elektronskim putem, nadležnom prema mestu prebivališta ili boravišta podnosioca zahteva ili mestu pružanja besplatne pravne pomoći.

Na zahtev za odobravanje besplatne pravne pomoći ili besplatne pravne podrške ne plaća se taksa.

Postupak rešavanja po zahtevu za odobravanje besplatne pravne pomoći i podrške je **hitan**.

Organ uprave (OU) donosi rešenje o zahtevu u roku od 8 dana od prijema zahteva ili u roku od 3 dana ukoliko postoji opasnost od nenaknadive štete za podnosioca zahteva ili ako bi istekao rok u kome on ima pravo na preduzimanje radnje u postupku.

Ukoliko je OU zatražio dodatnu dokumentaciju od podnosioca zahteva, rok od 8 dana teče od dana kada mu je ona dostavljena.

Ako je zahtev osnovan (čl. 4. i 7), organ uprave rešenjem odobrava besplatnu pravnu pomoć ili podršku.

Organ uprave u izreci rešenja upućuje podnosioca zahteva na pružaoca koji je prema ovom zakonu upisan u registar (član 16. st. 1. i 3).

Protiv rešenja o odobravanju besplatne pravne pomoći žalba nije dozvoljena.

Vrlo je važno da zaposleni u gradskim upravama budu upućeni o mogućnostima besplatne pravne podrške, odnosno primene medijacije u slučajevima u kojima je ona moguća.

Treba napomenuti da je rešavanje predmeta u postupku medijacije osim što je humajni postupak, brži i znatno jeftiniji u odnosu na sudski postupak, što dovodi do uštede novca u budžetu.

Zaposleni na ovim poslovima je neophodno da budu informisani o svim zakonskim mogućnostima, obučeni i kompetenti, kako bi što efikasnije rešavali predmete po zahtevu stranaka, vodeći računa o načelima efikasnosti i efektivnosti, te uštedi novca u budžetu.

Dakle, zaposleni rešava po zahtevu u skladu sa zakonskim odredbama, određuje pružaoca besplatne pravne podrške koji je upisan u Registar pružalaca besplatne pravne podrške pri Ministarstvu pravde, po mestu nadležnosti. Moguće je odrediti i najbližeg pružaoca besplatne pravne podrške, sa teritorije druge opštine, ukoliko se na teritoriji podnosioca zahteva ne nalazi medijator koji je na prethodno pomenutoj listi. Troškove samog postupka pola snosi gradska uprava a pola Ministarstvo pravde. Isplatu vrši GU, koja se nakon isplate obraća Ministarstvu pravde radi refundacije troškova. Tarifa za posrednike (medijatore) u rešavanju sporova po članu 21.:

“Za posredovanje u rešavanju sporova, posredniku pripada nagrada za rad i naknada troškova u iznosu od 40% od nagrade za rad i naknade troškova koje su utvrđene na osnovu Pravilnika o Tarifi o nagradama i naknadama u postupku posredovanja, za troškove koje bi trebalo da snosi lice koje je korisnik besplatne pravne pomoći.”

Ukoliko organ uprave nije doneo rešenje u zakonskom roku ili je zahtev odbijen, stranka ima pravo na žalbu u roku od 8 dana od isteka roka za dostavljanje rešenja ili odnosno u roku od osam odnosno tri dana od isteka roka posle koga se smatra da je zahtev odbijen.

Ministarstvo pravde po žalbi stranke odlučuje u roku od 15 dana. Konačno rešenje o žalbi je u upravnom postupku.

Važno je napomenuti da bi zahtevi kao i uluga pružanja besplatne pravne podrške trebalo da bude dostupna i na **jezicima nacionalnih manjina**. Gradska uprava bi, radi podizanja kapaciteta i bolje i vidljivije usluge pružanja besplatne pravne podrške mogla osnovati Zajedničku službu besplatne pravne podrške.

Formiranje Zajedničke službe besplatne pravne podrške

Jedinica lokalne samouprave može formirati Zajedničku službu za pružanje besplatne pravne podrške, koja se ogleda u zajedničkom delovanju Udruženja koje je registrovano za pružanje besplatne pravne podrške i lokalne samouprave.

Lokalna samouprava organizuje zajedničku službu sa Udruženjem u okviru ovlašćenja udruženja, ali obavezu pružanja besplatne pravne pomoći i podrške ne može u potpunosti preneti na to udruženje.

Prava i obaveze, kao i načini pružanja usluge besplatne pravne pomoći ili pružanja besplatne pravne podrške, regulišu se potpisivanjem međusobnog ugovora koji se Ministarstvu pravde dostavlja radi registracije.

Finansiranje zajedničke službe može biti ili iz budžeta opštine ili kroz projektno delovanje.

Zajednička služba kvantitativno i kvalitativno može podići nivo usluge pružanja besplatne pravne podrške, obezbediti brzinu pružanja pravnih saveta i informacija, popunjavanje zahteva i brže utvrđivanje činjenica i donošenje rešenja, što je za stranke koje se nalaze u stanju socijalne potrebe veoma važno. Za ovo mora da postoji volja Gradske uprave, opredeljena sredstva u budžetu sa jedne strane i registrovano udruženje za pružanje BPP sa druge strane.

Formiranje zajedničke službe može znatno pomoći JLS u potpunoj i pravilnoj implementaciji Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. U izveštaju Ministarstva pravde *Redovan godišnji izveštaj o nadzoru nad sprovođenjem Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći* objavljenom 2024 navodi se:

“Analiza dostavljenih redovnih godšnjih izveštaja potvrđuje da većina jedinica lokalnih samouprava i gradskih opština još uvek ne vodi urednu evidenciju o pruženoj besplatnoj pravnoj podršci. Većina JLS dostavila je nepotpune podatke o broju zahteva za besplatnu pravnu podršku u vidu podrške javnog beležnika ili posrednika u rešavanju sporova.”

Sasvim je logično zaključiti da gradske opštine i JLS nisu ni mogli voditi evidenciju o besplatnoj pravnoj podršci jer je nije ni bilo. Većina zaposlenih u JLS, ali i drugi entiteti bitni za pružanje BPP ne znaju za ovu mogućnost, a i ako imaju neka saznanja, ona su nedovoljna za primenu besplatne pravne podrške. Zato je socijalna kohezija u JLS, informisanje, razmena znanja i iskustva među entitetima od interesa, kao i podizanje kompetencija zaposlenih u institucijama koje se susreću sa vulnerabilnim grupama, kao i međusektorska saradnja od suštinskog značaja za potpunu primenu ovog Zakona. U tom smislu formiranje Zajedničke službe JLS i Udruženja građana podiže kvantitativno i kvalitativno uslugu pružanja besplatne pravne pomoći i podrške, te je preporuka da opštinska uprava formira Zajedničku službu besplatne pravne pomoći i **podrške**, sa udruženjem koje se bavi pružanjem besplatne pravne podrške te ima iskustva i znanja u pružanju ovih usluga. Za ove svrhe potrebno je obezbediti finansiranje iz budžeta gradske uprave ili kroz projektno delovanje ili putem donacija.

Postupanje po zahtevu stranke u slučaju traženja besplatne pravne podrške

Stranka ima pravo da se obrati podnošenjem zahteva na šalteru gradske ili opštinske uprave, putem mejla, ili putem telefona. Na osnovu Zakona o opštem upravnom postupku, ovlašćeno lice bi trebalo da učini sve kako bi stranka mogla da ostvari svoja prava na besplatnu podršku. Stranka ima pravo, bez obzira na posebni ili materijalni status i da dobije pravni savet ili

informaciju, pri čemu se **ne donosi rešenje, ali ovlašćeno lice preduzima radnje kako bi stranka ostvarila pravo na besplatnu pravnu podršku.**

U ovim slučajevima ovlašćeno lice stranku može uputiti na pružaoce besplatne pravne podrške, odnosno na:

- ✓ kancelariju/službu pravne pomoći u okviru gradske uprave;
- ✓ na registrovanog posrednika (medijatora), ako je predmet pogodan za rešavanje u postupku medijacije;
- ✓ javnog beležnika na teritoriji opštine ukoliko je registrovan za pružanje besplatne pravne podrške;
- ✓ Udruženje građana čija je oblast delovanja vezana za temu upita stranke (bez obzira na sedište udruženja)

Neophodno je da ovlašćeno lice, kao i služba za pružanje BPP, ima informacije o pružiocima besplatne pravne podrške ne samo sa teritorije na kojoj se nalazi, već i šire u slučaju da na samoj opštini nema dovoljan broj pružalaca besplatne pravne podrške ili da je potrebno stranci pružiti informacije o nekoj uskostručnoj temi.

JLS nije odgovorna za kontrolu pružanja besplatne pravne podrške od strane drugih pružalaca kada govorimo o pružanju informacija ili pravnog saveta, ali je poželjno da ih ima u svojoj evidenciji i informacije o kontaktima pružalaca besplatne pravne podrške pruži strankama i tako omogućiti ali i prati da li je stranka ostvarila svoje pravo.

Dakle, u navedenim zahtevima za dobijanje pravnog saveta ili informacije se ne donosi rešenje.

Kada se podnosi zahtev za pružanje besplatne pravne pomoći i podrške ovlašćeno lice prvo proverava da li postoje uslovi za pružanje iste. U zavisnosti od navoda u zahtevu, teme predmeta, ovlašćeno lice pored provere da li su ispunjeni zahtevi za dodelu BPP, odlučuje da li je predmet podoban za rešavanje u medijaciji, umesto odlaska na sud. Na ovaj način se omogućava, osim humanijeg načina rešavanja predmetnog spora (naročito kod utuživanja srodnika, diskriminacije, ugovora o doživotnom izdržavanju i sl.) i efikasnost i efektivnost postupka. Ovlašćeno lice može uputiti i na javnog beležnika registrovanog za pružanje BPP ukoliko se radi npr. o sklapanju testamenta ili ugovora o doživotnom izdržavanju.

Kada ovlašćeno lice oceni da se predmet može rešavati u medijaciji, određuje relevantno lice sa Liste pružaoce besplatne pravne podrške. Ukoliko na samoj teritoriji nema pružaoce besplatne pravne podrške, kao i u prethodnom slučaju upućuje se na pružaoce iz drugih opština, sa liste registrovanih za pružanje besplatne pravne podrške, zbog čega je dobro imati saznanja o pružiocima besplatne pravne podrške ne samo sa teritorije opštine već i šire.

Gradska ili opštinska uprava donosi Rešenje o odobravanju besplatne pravne podrške, sa imenom medijatora koji je na Listi pružalaca besplatne pravne podrške pri Ministarstvu pravde. Rešenje sadrži ime i prezime medijatora i broj telefona kao i podatke koji su neophodni za stranku. Rešenje dobija stranka kojoj se odobrava besplatna pravna podrška. Nakon prijema Rešenja, stranka stupa u kontakt sa medijatorom.

Ovlašćeno lice je u obavezi da vodi evidenciju u skladu sa Pravilnikom o način vođenja evidencije organa jedinice lokalne samouprave o zahtevima za odobravanje besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške.

<https://www.mpravde.gov.rs/files/Pravilnik%20o%20evidenciji%20organa%20uprave.pdf>

✧ Uputstvo za pružaoce besplatne pravne podrške

U I poglavlju priručnika prikazali smo u čemu se ogleda besplatna pravna podrška navodeći da se besplatna pravna podrška sastoji od pružanja opšte pravne informacije, popunjavanja formulara, sastavljanja javnobeležničke isprave i posredovanja u rešavanju sporova (**medijacija**).

Pružaoци бесплатне правне подршке су јавни beležnici, посредници (medijatori) i правни fakulteti, удруženja, lica koja pružaju бесплатну правну подрšku u službi за правну помоћ јединице локалне самоуправе i правници.

Posredovanje u rešavanju sporova – svaka radnja koju, prema zakonu kojim se uređuje posredovanje u rešavanju sporova, preuzima посредник-medijator. Za postupak бесплатне правне подршке, бесплатну правну подрšku sprovodi medijator koji je na listi pružalaca бесплатне правне подршке, Ministarstva pravde, koji ima važeću licencu.

Pružaoци бесплатне правне подршке se upisuju u Registar pružalaca бесплатне правне помоћи (u daljem tekstu: Registar), u okviru kog se vodi posebna evidencija pružalaca бесплатне правне помоћи i evidencija pružalaca бесплатне правне подршке.

Registar je pod nadležnošću Ministarstva pravde i ministarstvo ga vodi kao јавnu elektronsku bazu podataka, dostupnu na sajtu ministarstva. Sam način upisa u Registar i vođenje Registra bliže propisuje ministar.

Da bi правници, advokati, посредници (medijatori), удруženja i fakulteti mogli da pružaju бесплатну правну подрšku moraju biti upisani u navedeni Registar pružaoца бесплатне правне подршке: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/45135/evidencija-pruzalaca-besplatne-pravne-podrske-.php>

Advokati koji pružaju бесплатну правну помоћ upisuju se na listu advokata koju sačinjava i ministarstvu dostavlja Advokatska komora Srbije i sastavni je deo Registra.

Ukoliko je advokat upisan u Registar pružalaca бесплатне правне помоћи, ne može biti pružalac i бесплатне правне подршке i obrnuto, odnosno ne može se u isto vreme nalaziti u oba Registra, već se opredeljuje za pružanje бесплатне правне помоћи ili за pružanje бесплатне правне подршке.

Uloga medijatora

Posredovanje u rešavanju sporova – svaka radnja koju, prema zakonu kojim se uređuje posredovanje u rešavanju sporova, preuzima посредник-medijator. Za postupak бесплатне правне подршке, бесплатну правну подрšku sprovodi medijator koji je na Listi pružalaca бесплатне правне подршке, Ministarstva pravde, koji ima važeću licencu.

Da bi medijator mogao da posreduje između strana, neophodno je da ima važeću licencu Ministarstva pravde i da bude upisan u Registar pružalaca бесплатне правне подршке, koji vodi Ministarstvo pravde.

Posrednik podnosi prijavu za upis koja sadrži sledeće podatke o посреднику:

- 1) lično ime;
- 2) adresu kancelarije i broj telefona;
- 3) adresu elektronske pošte, ako postoji.

Uz prijavu se dostavlja:

- 1) izvod iz registra посредника;
- 2) overena kopija uverenja o stručnoj spremi i podaci o zanimanju.

Nakon donošenja Rešenja o odobravanju бесплатне правне подршке, isto se dostavlja stranci koja kontaktira medijatora. Medijator se upoznaje sa predmetom, nakon čega priprema sve potrebno da postupak sprovođenja medijacijskog postupka (zakazuje sastanak za medijaciju, priprema dokumentaciju...)

Sledži korak je postupak medijacije, odnosno održavanje samog sastanka. Praksa je pokazala da je dovoljan jedan sastanak za postizanje sporazuma. Ukoliko na pravom sastanku ne dođe do postizanja sporazuma, medijator u odnosu na volju stranaka može zakazati i sledeći pokušaj ili okončati medijacijski postupak bez postizanja sporazuma. Ukoliko dođe do sporazuma, isti se overava kod јavnog beležnika čime stiže snagu izvršne isprave.

Ukoliko se Sporazum overava kod javnog beležnika, s obzirom na to da je za potrebe priznavanja prava na *Novčanu socijalnu pomoć*, po javnobeležničkoj tarifi (Sl.glasnik 14/2019 I 49/2019) tarifni broj 10A, usluga overe Sporazuma se ne naplaćuje.

Medijator onda overen sporazum i svoj izveštaj dostavlja Centru za socijalni rad. Ukoliko se dogodi da sporazum nije postignut, medijator je u obavezi da Centru za socijalni rad dostavi izveštaj o neuspleoj medijaciji.

Ukoliko je postignut Sporazum i overen kod javnog beležnika, medijator Sporazum i svoj izveštaj dostavlja Centru za socijalni rad. Ukoliko nije postignut Sporazum medijator, dostavlja izveštaj CSR o tome da medijacija nije uspela.

Nakon završene medijacije, i pisanja izveštaja Centru za socijalni rad, medijator dostavlja Izveštaj i zahtev za plaćanje Gradskoj ili Opštinskoj upravi u zavisnosti od toga ko je doneo Rešenje za priznavanje prava na besplatu pravnu podršku.

Gradska ili Opštinska uprava snosi 50% troškova medijacije, a Ministarstvo pravde 50%.

Medijator će i ove predmete uvrstiti u svoj godišnji izveštaj koji je u obavezi da dostavlja Ministarstvu pravde.

Uloga civilnih organizacija i pravnih fakulteta

Napomenuli smo da su jedni od pružalaca besplatne pravne podrške udruženja građana i pravni fakulteti.

Udruženja građana mogu pružati i besplatnu pravnu pomoć i besplatnu pravnu podršku.

Besplatnu pravnu podršku udruženja mogu pružiti u vidu pravnih informacija, pomoći u popunjavanju formulara ili posredovanja.

Udruženje, u skladu sa *Pravilnikom o načinu upisa u Registar pružalaca besplatne pravne pomoći i vođenju Registra ("Službeni glasnik RS", broj 68 od 25. septembra 2019.)*, podnosi prijavu za upis lica koje pruža besplatnu pravnu pomoć i besplatnu pravnu podršku koja sadrži sledeće podatke:

1) naziv udruženja i skraćeni naziv ako postoji; 2) lično ime lica koje pruža besplatnu pravnu pomoć, odnosno besplatnu pravnu podršku; 3) sedište i adresu udruženja, adresu kancelarije u kojoj se pruža besplatna pravna pomoć, odnosno besplatna pravna podrška i broj telefona; 4) oblast ostvarivanja ciljeva udruženja; 5) adresu elektronske pošte lica koje pruža besplatnu pravnu pomoć, odnosno besplatnu pravnu podršku, ako postoji.

Uz prijavu se dostavlja:

1) overena kopija diplome pravnog fakulteta za lice koje pruža besplatnu pravnu pomoć, odnosno besplatnu pravnu podršku; 2) overena kopija uverenja o položenom pravosudnom ispitu za lice koje pruža besplatnu pravnu pomoć, ako postoji; 3) overena kopija statuta udruženja; 4) izvod iz Registra udruženja.

Da bi se udruženje upisalo u Registar za pružanje besplatne pravne podrške, neophodno je da ima pravnika u svom članstvu. Ukoliko udruženje pruža besplatnu pravnu podršku u vidu posredovanja (mirnog rešavanja sporova) i u svom članstvu ima medijatore, ali ne i pravnika ne može se upisati na listu pružalaca besplatne pravne podrške.

Uz prijavu podnosilac dostavlja i podatke o:

1) **zajedničkoj službi** besplatne pravne pomoći, odnosno **besplatne pravne podrške**, ako postoji, zajedno sa overenom kopijom ugovora o uspostavljanju zajedničke službe;

2) specijalizaciji, odnosno posebnoj stručnoj kvalifikaciji pružaoca besplatne pravne pomoći, odnosno besplatne pravne podrške, ako postoji, zajedno sa overenom kopijom dokumenta koji potvrđuje specijalizaciju, odnosno kvalifikaciju;

3) načinu pružanja besplatne pravne pomoći, odnosno besplatne pravne podrške (usmeno, pismeno, telefonom, elektronskim putem i dr.

U izveštaju Ministarstva pravde objavljenog 2024. za 2023. godinu navodi se da je u registru: pružalaca besplatne pravne pomoći, u okviru koga se vodi posebna evidencija pružalaca

besplatne pravne pomoći i evidencija pružalaca besplatne pravne podrške ukupno je upisano **41 udruženje**, od čega je **26** udruženja registrovano za pružanje i besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške, **13** udruženja je registrovano za pružanje besplatne pravne podrške, a **2** udruženja za pružanje besplatne pravne pomoći.

Udruženja građana mogu biti veoma značajni za zajednicu prilikom pružanja besplatne pravne pomoći i podrške. Neki pozitivni primeri navedeni u istom izveštaju Ministarstva pravde:

“

Pravni fakultet podnosi prijavu za upis lica koje pruža besplatnu pravnu podršku koja sadrži sledeće podatke:

- 1) naziv fakulteta i skraćeni naziv ako postoji;
- 2) lično ime odgovornog lica pravnog fakulteta;
- 3) lično ime lica koje pruža besplatnu pravnu podršku;
- 4) sedište i adresu fakulteta i broj telefona;
- 5) adresu elektronske pošte, ako postoji.

Uz prijavu se dostavlja:

- 1) overena kopija diplome pravnog fakulteta za lice koje pruža besplatnu pravnu podršku;
- 2) overena kopija statuta fakulteta;
- 3) izvod iz registra fakulteta;
- 4) overena kopija akreditacije fakulteta

Ono što je zanimljivo istaći jeste da ni jedan registrovan pravni fakultet nije od početka primene Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći registrovan kao pružalac besplatne pravne podrške.

Uloga javnih beležnika

Da bi javni beležnik mogao da pruža besplatnu pravnu podršku neophodno je da bude upisan u Registar pružalaca besplatne pravne podrške.

Javni beležnik podnosi prijavu za upis koja sadrži sledeće podatke o javnom beležniku:

- 1) lično ime;
- 2) adresu kancelarije i broj telefona;
- 3) adresu elektronske pošte, ako postoji.

Uz prijavu se dostavlja izvod iz registra javnih beležnika.

Pravna podrška koju javni beležnici pružaju ogleda se u sastavljanju javno beležničke isprave (sastavljanje javnobeležničke isprave je sastavljanje javnobeležničkih zapisa i javnobeležničkih zapisnika) u okviru ovlašćenja određenih zakonom kojim se uređuje javno beležništvo. Nagrada za overu potpisa i prepisa ili fotokopije **ne plaća se** za sledeće akte: ako se koristi za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite, boračke i invalidske zaštite, odnosno prava u skladu sa propisima kojima se uređuje finansijska podrška porodici sa decom kao i za akte u pokrenutom postupku ostvarivanja prava žrtava porodičnog nasilja.

Dakle, overavanje Sporazuma potpisanog u postupku medijacije kod javnog beležnika, radi ostvarivanja prava na novčanu pomoć, **se ne naplaćuje**.

❖ Evidencija pružalaca besplatne pravne podrške vodi se na sledeći način:

Evidencija pružalaca besplatne pravne podrške propisana je *Pravilnikom o načinu upisa u Registar pružalaca besplatne pravne pomoći i vođenju Registra ("Službeni glasnik RS", broj 68 od 25. septembra 2019.)*

- 1) lista **advokata** prema azbučnom redosledu prezimena advokata koju dostavlja Advokatska komora Srbije;
- 2) lista **jedinica lokalne samouprave**, prema azbučnom redosledu naziva jedinica lokalne samouprave u okviru koje se vode i posebne liste lica koja pružaju besplatnu pravnu podršku u službi za pravnu pomoć jedinice lokalne samouprave, za svaku jedinicu lokalne samouprave posebno, prema azbučnom redosledu njihovih prezimena;
- 3) lista **udruženja** prema azbučnom redosledu naziva udruženja u okviru koje se vode i posebne liste advokata koji u ime udruženja pružaju besplatnu pravnu podršku, za svako udruženje posebno, prema azbučnom redosledu njihovih prezimena;
- 4) lista **javnih beležnika** prema azbučnom redosledu prezimena javnih beležnika za područje suda za koji su imenovani;
- 5) lista **posrednika** prema azbučnom redosledu njihovih prezimena;
- 6) lista **pravnih fakulteta** prema azbučnom redosledu naziva fakulteta u okviru koje se vode i posebne liste lica koja pružaju besplatnu pravnu podršku za svaki pravni fakultet posebno, prema azbučnom redosledu njihovih prezimena i posebne liste odgovornih lica pravnog fakulteta, za svaki pravni fakultet posebno, prema azbučnom redosledu njihovih prezimena.

IV. ZAKLJUČAK

Iako je prošlo punih pet godina od stupanja na snagu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći njegova primena u praksi nije potpuno zaživela kada govorimo o besplatnoj pravnoj pomoći, dok se primena besplatne pravne podrške svodi na nivo statističke greške.

Razloge za to smo navodili na samom početku priručnika. Vlada Republike Srbije je radi praćenja i poboljšanja pružanja besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške u Republici Srbiji, 2021. godine osnovala *Savet za praćenje sistema besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške* („Službeni glasnik RS“, br. 67 od 2. jula 2021, 104 od 5. novembra 2021.), kao radno telo Vlade, shodno odredbi člana 57. Zakona.

Rezultati primene su poražavajući što se može videti iz redovnih godišnjih izveštaja Ministarstva pravde. U istim izveštajima se navodi da mnoge jedinice lokalne samouprave nisu čak ni dostavile izveštaje, što navodi na zaključak da nisu postupile u skladu sa Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći i podršci, te da u budžetu nisu predvidele sredstva za ove namene niti osnovale službu/kancelariju za pružanje besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške. Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći je predviđena kontrola i nadzor pod ingerencijom Ministarstva pravde, kao i kaznene odredbe za nepostupanje po istom.

Da bi se besplatna pravna pomoć i besplatna pravna podrška sprovodila u jedinicama lokalne samouprave, neophodno je pojačati informisanje stručne javnosti, kao i podizanje kapaciteta zaposlenih u jls, ali neophodno je informisati i raditi na podizanju kapaciteta svih socijalnih entiteta, koji su direktno ili indirektno uključeni u proces pružanja bpp. Saradnja između pojedinaca, pružalaca besplatne pravne podrške, sistema socijalne zaštite, gradske uprave, civilnih organizacija, posrednika, javnih beležnika, odnosno zaposlenih u jedinici lokalne samouprave, kao i edukacija zaposlenih je neophodna za uspešnu primenu Zakona o BPP. Ne smemo dozvoliti da neznanje i neinformisanost utiču na to da li neko može ili ostvariti

svoje pravo, naročito kada se radi o vulnerabilnim grupama. Zbog toga je važna socijalna kohezija i saradnja, ne samo u okviru lokalne zajednice, već i međugradska, međusektorska, saradnja, organizovanje tribina, edukacija, razmena iskustva. Obaveza nastala Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći je zakonski minimum koji jedna lokalna samouprava mora da ispuni, a u okviru svoje volje i svojih propisa, može i znatno više.

Informisanjem građana o ovoj temi i mogućnostima dodatno će se pomoći licima koja su u stanju socijalne potrebe, ali i donosiocima odluka i rešenja u JLS, donosiocima rešenja u centrima za socijalni rad, ali će doprineti i rasterećenju sudova, uštedi novca u budžetu lokalne samouprave. Jednom rečju **primena besplatne pravne podrške u jedinici lokalne samouprave rezultiraće novom (a odavno zakonom predviđenom) održivom uslugom.**

Do sličnog zaključka došlo je i Ministarstvo pravde u svom poslednjem Izveštaju o nadzoru nad sprovođenjem Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći:

“Takođe, podaci o upućivanju na posrednike pri rešavanju spora primenom Zakona, ukazuju da je neophodno informisati građane, ali i zaposlene u jedinicama lokalnih samouprava i gradskim opštinama, o mogućnostima rešavanja spora posredovanjem, čime bi se doprinelo smanjenju broja sudskih postupaka i ubrzalo rešavanje spornog pitanja.”

Ceo izveštaj Ministarstva pravde možete pogledati na sledećem linku: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/32939/godisnji-izvestaj-ministarstva-pravde-o-pruzanju-besplatne-pravne-pomoci.php>

V. ZAKONI I PRAVILNICI:

- Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-besplatnoj-pravnoj-pomoci.html>
- Zakon o upravnom postupku: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-opstem-upravnom-postupku.html>
- Pravilnik o načinu vođenja evidencije organa uprave jedinice lokalne samouprave o zahtevima za odobravanje besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Pravilnik%20o%20evidenciji%20organa%20uprave.pdf>
- Pravilnik o upućivanju podnosioca zahteva na pružaoca besplatne pravne pomoći: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Pravilnik%20o%20upucivanju.pdf>
- Pravilnik o izgledu i bližoj sadržini obrasca zahteva za odobravanje besplatne pravne pomoći: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Pravilnik%20o%20izgledu%20i%20sadrzini%20obrasca.pdf>
- Pravilnik o načinu vođenja evidencije o pruženoj besplatnoj pravnoj pomoći i besplatnoj pravnoj podršci: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Pravilnik%20o%20vodjenju%20evidencije.pdf>
- Pravilnik o načinu upisa u Registar pružalaca besplatne pravne pomoći i vođenju Registra: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Pravilnik%20o%20nacinu%20upisa%20u%20Registar.pdf>
- Pravilnik o postupku plaćanja naknade za besplatnu pravnu pomoć i načinu i postupku vraćanja primljenih novčanih sredstava: 80/2019-69 http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2019_11/t11_0131.htm
- Uredba o tarifi za pružanje besplatne pravne pomoći: 74/2019-34 <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2019/74/4>
- Zakon o posredovanju u rešavanju sporova: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_posredovanju_u_resavanju_sporova.html

- Pravilnik o tarifi o nagradama i naknadama u postupku posredovanja <https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-o-tarifi-o-nagradama-i-naknadama-u-postupku-posredovanja.html>
- Odluka o osnivanju Saveta za praćenje sistema besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške („Službeni glasnik RS“, br. 67 od 2. jula 2021, 104 od 5. novembra 2021.).
- **Zakonik o krivičnom postupku** („Službeni glasnik RS“, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - odluka US i 62/2021 - odluka US) propisuje ostavriavanje prava na obaveznu odbranu (odredbom člana 74.), prava na odbranu siromašnog (odredbom člana 77.) i pravo na punomoćnika oštećenog kao tužioca (odredbom člana 59.).
- **Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica** („Službeni glasnik RS“, broj 85 od 6. oktobra 2005.) odredbom člana 154. propisuje pravo na obaveznog punomoćnika maloletnog lica.
- **Zakon o parničnom postupku** („Službeni glasnik RS“, br. 72/2011, 49/2013 - odluka US, 74/2013 - odluka US, 55/2014, 87/2018, 18/2020 i 10/2023 - dr. zakon) propisuje pravo na besplatnu pravnu pomoć kad je stranka potpuno oslobođena od plaćanja troškova postupka (odredbom člana 168. stav 2.) i pravo na besplatnog punomoćnika (odredbom člana 170.).
- **Zakon o azilu i privremenoj zaštiti** („Službeni glasnik RS“, br. 24/2018) odredbom člana 56. tražiocima azila garantuje pravo na besplatnu pravnu pomoć i zastupanje.
- **Zakon o sprečavanju nasilja u porodici** („Službeni glasnik RS“, br. 94/2016 i 10/2023 - dr. zakon) odredbom člana 30. propisuje pravo na besplatnu pravnu pomoć žrtvama nasilja u porodici i žrtvama krivičnog dela iz ovog zakona.
- **Zakon o advokaturi** („Službeni glasnik RS“, br. 31/2011 i 24/2012 - odluka US) odredbom člana 66. stav 1. tačka 7) propisuje kao posao advokatske komore da organizuju pružanje besplatne pravne pomoći, u skladu sa zakonom.
- **Zakon o lokalnoj samoupravi** („Službeni glasnik RS“, br. 129/2007, 83/2014 - dr. zakon, 101/2016 - dr. zakon, 47/2018 i 111/2021 - dr. zakon) odredbom člana 20. stav 1. tačka 11) kao nadležnost opštine propisuje da obrazuje i uređuje organizaciju i rad organa, organizacija i službi za potrebe opštine, organizuje službu pravne pomoći građanima i uređuje organizaciju i rad mirovnih veća.

